

Abstract

Osipon is how my old folks would call an unconfirmed story, a gossip or, as I translated it here, a legend. The collection is an osipon about the young revolutionary, Jimmy, Mount Isarog, and the small objects whose stories are woven into theirs.

Keywords

Osipon, kasama, rebolusyon, mga bagay, Bikol (legend, comrade, revolution, objects, Bicol)

English title

Legend

- | | |
|------------|-----------|
| 1. Balagon | 4. Duyan |
| 2. Anahaw | 5. Isarog |
| 3. Tape | |

OSIPON

MA. CECILIA C. DE LA ROSA

BALAGON

Si Tarsan lang ang alam kong dumuduyan sa mga balagon, maliban kung magawi sa matatarik na bangin at walang makapitan kaming mga buwis-buhay!

Hanggang isang araw, dumating si Jimmy, disiotso at payat, kabataang nagbinata sa gubat, lumaki sa paghuhuyo at paninilo ng baboy-damo, sa paghahanap ng orkidya sa tuktok ng mga puno, sa pagtataboy sa mga unggoy na nagnanakaw ng kamote sa badang ng kanyang Lolo Juaning.

Ang tatay niya ang nakatuklas sa lihim na lagusan, pinakamaiksi at ligtas, ng tatlong magkakanugnog na lalawigan. Kaibigan namin ang kanyang ama (tulad ng lolo't lola, mga tiyo't tiya, tatlong henerasyong kaibigan—giya, kuryer, kawal—ng rebolusyon).

Isang araw sa kampuhan, dumating ang ama, bitbit ang tinagpi-tagping bakpak, at sa ami'y inihabilin ang pinakamamahal na anak. Malugod naming kinamayan si Jimmy. Siya na ngayon si Ka Ronel. Nagpapaalala ng papalubog na araw ang hiyaw ng ibong kalaw nang magpaalam ang kanyang ama. Bahala na tábi kamo saiya. Lumayo si Ka Ronel. Sa duyan ng balagon inubos ang hapon.

ANAHAW

Nagtabas si Ka Ronel ng maraming dahon ng anahaw, sabik na sumabak sa ensayo. Awit-galaw ang una niyang pagtatanghal. Siya na hindi naging dancer sa eskuwela, hanggang tumigil bago pa magtapos sa elementarya. Ang gerilya'y tulad ng makata. Siya ito, sa katunayan. Matalas sa kaluskos ng mga dahon, sa pagkabali ng mga sanga. Napapaawit din siya habang nag-uunat. Pinanonood ang gagayahing galaw, onda ng mga ilog. Paulit ng istep, Ka Poldo. Simple lang pala, ganito? Habang ipinapaypay ang hawak na anahaw, itataas, ibababa sa tagiliran, iikot, hihinto sa abo ng paglisan. Nanonood si Ka Jac, nahiya siya't niliitan ang galaw. Natawa si Ka Poldo, hininto ang walkman. Lumapit si Ka Jac. Ka Ronel, pasensiya na, kulang tayo sa poste. Ikaw muna ang itatalaga ngayong gabi, hanggang bukas. Bukas na ang anibersaryo ng Hukbo, ang unang anib bilang pultaym, ang una niyang kultyural. Marami pa namang pagtatanghal, pagtitiyak ni Ka Poldo. Umakyat siya sa postehan, bitbit ang armalayt at isang dahon ng anahaw. Gerilya muna siya, bago makata.

TAPE

Ibinalik ni Ka Ronel ang walkman at cassette tape sa akin. Nahihiya nang kaunti, at halatang nadismaya. Hindi niya raw gusto ang mga kanta. Bago pa nagradyo, batang-bata pa ako, natuto na akong mag-transcribe dahil sa *Les Miserables*. Bumigay ang rewind ng aming player, kakabalik-balik sa di maintindihang lyrics (Ingles na nga, Briton pa!). Tulad din noong binabalik-balikan sa Robertson ang double tape, may mukha ng batang babae, 125 ang presyo, hango sa nobelang binasa raw ni Bonifacio. Limang piso lamang noon ang aking baon pero salamat sa mga siopao na hindi nameryenda, nabili ko ang tape nang maglabindalawa. Hindi nagustuhan ni Ka Ronel ang *Les Miserables*. Nagsalin ako minsan ng isang kanta at itinugtog iyon sa kusina. Dinggin mo ang awit ng bayan na nagngangalit. Musika ng sambayanang di na muling papipiit. Natuwa si Ka Ronel, pinaulit-ulit. Noong gabi, nanood ang mga kasama ng Pamilya von Trapp.

DUYAN

Iniatras ka namin matapos ang tagumpay. Sa duyan, bulig-bulig ng kawayan, nagbalik ka sa batang si Jimmy. Umiiyak, tinatawag ang ama. Natatakot ako, hindi mo na siya makikita. Umiiyak ka, Ka Ronel, huwag kang matutulog. Labanan mo ang antok. Tiisin mo ang sakit. Hangga't may sakit, may pag-asa. Sa ganoon tayo nabuhay, tayo na kung walang hukbo ay wala rin ni anuman. Ang makaramdam ng sakit ay patunay ng buhay. Marami pa tayong isasayaw. Sumikat sa masa ang iyong awit-galaw, hahanapin ka nila sa anibersaryo. Hahanapin ka ng iyong lolo. Lagi ka naming hahanap-hanapin, ang binatilyo mong ngiti at ang talas ng isang matandang paham sa gubat. Marami pa tayong itutula. Marami ka pang itutudla. Maaga kang nagpahayag ng kahandaan sa opensiba, ngunit walang maagang kahandaan. Maaga kang nag-alay ng buhay, ngunit walang maaga sa pag-aalay. Mas maagang sumikat ang araw ngayon, Ka Ronel, narito na tayo sa takdang atrasan.

ISAROG

Segun sa osipon, natutulog kang bulkan.

Nakamulatan ko na ang katahimikan mo sa mahabang panahon, ibig sabihin, kung gaano na ako katagal nabubuhay. Sa mahabang panahon, ibig sabihin, kung gaano katagal nabubuhay ang pinakamatandang tao sa Camarines Sur, sampu ng kanyang mga ninuno, ibinubuhos mo lang nang ibinubuhos ang biyaya ng mga sapa, ng pag-ulan, ng paggala ng mga hayop na bumubuhay sa mga kulay ng umaga at mga tunog ng gabi.

Ngunit sasabog ka raw balang-araw. Segun 'yan sa osipon na nakakarating sa Centro mula sa Panicuason, lulan ng nagpapabalik-balik na dyip na puno ng mga gulay at bulaklak.

Totoo kaya ang osipon? Ang alam lang namin, tulad ka sa saplot ng Panginoon na pinagrepahan ng mga tampalasan. Hinati-hati sa mga teritoryo ng kanilang kapangyarihan, para patuloy na paikutin sa kanilang mga palad ang mga bayang nakapalibot sa'yo. Kumbakit nananahimik ka.

Ngunit sa paanan mo, nangingintab ang maiitim, dambuhalang mga bato. Niluwa mo ang mga ito, matagal na matagal na, segun sa osipon. Ang mga batong ito, palagay ko, ang mga muhon sa pagitan ng pananahimik at pagsigaw.

Bundok/bulkan kang pinapatag ng mga talampakang nakikilakbay sa mga lokal—niknik, batungol, limatik, baboy-damo, alamid, at ahas. Sa dibdib mo, ang kumukulong asupre, patuloy na umiinit, sumisingaw, sumasama sa paggapang ng mga sibol. Hindi 'yan mananatili sa mga swimming pool. Gagapang at gagapang pababa, sa kapatagan, at doon/dito, gigibain mo ang mga dambuhalang muhon.

Sasabog ka balang-araw, natitiyak iyon, segun sa osipon.